

MINERAL OG'ITLAR

Tilavova Madina Tulqinovna

Samarqand viloyati Nurobod tumani

62-umumiy ta'lim maktabining oliy toifali

Kimyo fani o'qituvchisi

Annotasiya (Abstrakt). Mazkur maqolada, mineral og'itlar haqida to'liq bayonot qilinadi. Shuningdek, maqolada mineral og'itlar haqida umumiy ma'lumotlar, ularning turlari, ularning asosiy xossalari, ularning tabiiy muassasalardagi ahamiyati, ularning sifati, ularning ishlab chiqarilish jarayoni, ularning ishlatilishi va boshqa muhim ma'lumotlar aytib o'tiladi.

Kalit so'zlar; Mineral og'itlar, sanoat rivojlanish, qishloq xo'jaligi, organik o'g'itlar, makro va mikroelementlar, oksitlar, sulfidlar;

Kirish qism (Introduction). Insonlar qadim zamonlardan oq ayrim tabiatda keng tarqalgan tuzlardan o'z ehtiyojlari uchun foydalanishni bilishgan. Keyinchalik tabiatdagi tabiiy tuz va minerallarni qayta ishlash natijasida olinadigan tuzlarni ishlatish muntazam yo'lga qo'yila boshlandi. Bunday qayta ishlash usullari dastlab juda ham jo'n bo'lgan bo'lsa- da, sekin-asta texnika madaniyatining o'sishi bilan rivojlana bordi. Turli maqsadlar uchun ishlatiladigan tuzlar assortimenti muntazam kengayib bordi va ayniqsa, sanoat rivojlangan davrda yanada ortdi. Hozirgi paytda bu assortimentga yuzdan ortiq nomdagi mahsulotlar kiradi va ko'payishi davom etmoqda.

Barcha noorganik tuzlar ham xalq xo'jaligida bir xil ahamiyatga ega emas. Ulardan ayrimlari anchagina cheklangan miqdorda ishlatilsa, qolganlarining dunyo bo'yicha qazib olinishi va ishlab chiqarilishi yiliga millionlab va hattoki, o'n millionlab tonnani tashkil etadi.

Asosiy qism (Main part). Mineral og'itlar tabiiy moddalardir, ularning ko'plab turlari mavjud. Ularning ko'pini biz har kuni hayotimizda ko'rib turing, ammo ularning o'zining o'ziga xos tajribalari va o'ziga xos manbalari bor.

Og'itlar qandaydir ko'plab shakllarda mavjud bo'lishi mumkin, qattig'roq, , ko'p yoki boshqacha bo'lishi mumkin.

Bu qimmatli moddalarning ko'plab foydali xususiyatlariga ega bo'lishi mumkin, masalan, energetika, kimyo, tibbiyot va boshqa sohalarda. Ularning ekologik o'zgartirishlarga va xayotimizga ko'rsatadigan ta'siri ham juda muhim.

Organik o'g'itlarni qishloq xo'jaligida eng muhim ahamiyatlari ular to'liq o'g'itlar hisoblanadi. Chunki ularning tarkibida ko'pchilik makro va mikro elementlar mavjud. Tuproq strukturasi yaxshilaydi, uning unumdorligini oshiradi. Tuproq haroratini ma'lum darajaga ko'taradi.

Organik o'g'itlar mineral o'g'itlarning o'rnini bosolmaydi. Birinchi guruhdagi qo'shimchalar, nomidan ko'rinib turibdiki, toza organik moddalar, tabiiy ekotizimning bir qismidir. Organik o'g'itlarning eng keng tarqalgan turlari go'ng, qushlarning axlati, torf va boshqalar tuproq unumdorligini va uning yuqori qatlamining tuzilishini samarali yaxshilaydi. Ular tuproqning kimyoviy muvozanatini barqarorlashtiradi, uning suv muvozanatini normallashtiradi va havoning kirib borishini osonlashtiradi. Bundan tashqari, bakteriyalar organik moddalarni qayta ishlashni tezlashtiradi.

Mineral o'g'itlar organik o'g'itlar bilan qo'shib ishlatilsa, yanada yaxshi natija beradi. Agronomik maqsadlarga ko'ra, Mineral o'g'itlar bevosita va bilvosita ishlatiladigan o'g'itlarga bo'linadi. Bevosita ishlatiladigan o'g'itlar tarkibida o'simliklar oziqlanishi uchun zarur azot, fosfor, kaliy, shuningdek, magniy, bor, rux, mis, molibden, marganets, oltinugurt kabi elementlar bo'ladi. Bu guruhga kiradigan o'g'itlar, asosan, bir oziq elementli, mas, azotli, fosforli yoki kaliyli va kompleks, ya'ni aralash va murakkab o'g'itlardan iborat.

Aralash-mineral o'g'itlar zavodda yoki xo'jalikning o'zida bir necha xil o'g'itni aralashtirib, murakkab o'g'itlar esa zavodda tayyorlanadi. Bilvosita ishlatiladigan mineral o'g'itlar (mas, ohakli o'g'itlar, gips va boshqalar) asosan, tuproqning agrokimyoviy va fizikkimyoviy xususiyatlarini yaxshilashda qo'llaniladi. Mineral o'g'itlar qattiq, ya'ni kukunsimon, donador hamda suyuq — ammiakli suv, suyuq ammiak, ammiakatlar holida ishlab chiqariladi.

Mineral og'itlar turlari: Silikatlar, Karbonatlar, Sulfatlar, Haloidlar, Oksitlar, Sulfidlar;

Mineral og'itlar asosiy xossalari: Rang, Shinamlik, Tuzoq, Kuchli to'qnashuv

Mineral og'itlar tabiiy muassasalardagi ahamiyati:

- ✓ Yer qurollari ishlab chiqarishda.
- ✓ Biologik jarayonlarda ishlatilishi.
- ✓ Texnikaviy sohalarda ishlatilishi.

Natijalar va muhokamarlar (Results and Discussions)

Iqtisodiy ratsionallik. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sanoat yo'li bilan etishtirishda konsentrlangan mineral birikmalar plantatsiya hosildorligini bir necha bor oshirishga yordam beradi. Go'ng-bu uy hayvonlari chiqindilaridan iboratbolib eng mashhur variant – sigir go'ngi, chunki u arzonroq bo'ladi. Ot axlati kamroq mavjudligi sababli kamroq qo'llaniladi, garchi undagi qimmatbaho mikrokomponentlarning konsentratsiyasi yuqori bo'ladi. Go'ng tuproqqa, birinchi navbatda, uni azot bilan boyitish uchun kiritiladi. Uning tarkibi o'g'it olingan hayvon turiga qarab o'zgaradi:

- sigir go'ngi o'rtacha 0,5-0,7% azotni o'z ichiga oladi;
- qushlarning axlatida u taxminan 4-6% ni tashkil qiladi. Shunga ko'ra, dastur stavkalari sezilarli darajada farq qiladi. Mullenni 1 kvadrat uchun taxminan 4-5 kg qilish tavsiya etiladi. m maydon. 1 kvadrat uchun tovuq go'ngi 200-250 g yetarli.

Azotdan tashqari, go'ng o'simliklar uchun foydali bo'lgan boshqa moddalarning keng doirasini o'z ichiga oladi. Bu erda kaliy, fosfor, manganets va boshqalar mavjud. yakuniy tarkibi ko'p jihatdan hayvonlarning oziq-ovqat manbalariga bog'liq. Ko'pincha go'ng, ayniqsa, hayvonning oshqozon-ichak traktida fermentlangan o'simlik chiqindilarini o'z ichiga oladi. Ular nafaqat tuproq tuzilishini yaxshilaydi, uni yumshatadi, balki uzoq muddatda uni tabiiy komponentlar bilan ta'minlaydi.

Go'ngning yana bir foydali ta'siri tuproqning kislotaliligini zararsizlantirishdir. O'rim-yig'imdan keyin plantatsiyani kuzgi shudgorlashdan oldin go'ngni qo'llash tavsiya etiladi. Bunday holda, u yerga to'liq qayta ishlashga vaqt topadi va yangi ekish boshlangunga qadar u bunday subkorteksdan maksimal foydali tarkibiy qismlarni oladi. Bahorgi shudgorlash paytida axlatdan foydalanishga ruxsat beriladi, ammo bu yondashuv kamroq tarqalgan. Ekish paytida va undan keyin go'ngni oziqlantirish kamroq qo'llaniladi.

Xulosa (Conclusion). Maqola asosiy qismda mineral og'itlar haqida umumiy ma'lumotlar, ularning turlari, ularning asosiy xossalari, ularning tabiiy muassasalardagi ahamiyati, ularning sifati, ularning ishlab chiqarilish jarayoni, ularning ishlatilishi va boshqa muhim ma'lumotlar keltirilgan. Natijalar va muhokamalar bo'limida mineral og'itlar va ularning ishlatilishi haqida muhim muhokamalar keltirilgan.

Xulosa qilib aytish mumkinki, hosildorlikni oshishi o'simliklar tomonidan oziqa moddalariga bo'lgan talabni oshiradi, shuning uchun har qanday ekinning hosildorligini qancha oshirish rejalashtirilsa, shuncha ko'proq miqdorda o'g'it talab qilinadi. Lekin shuni ham e'tiborga olish kerakki, hosildorlik o'g'itning oshirilishi bilan ma'lum bir me'yor chegarasidagina mutanosiblikka ega. Chunki har bir qishloq xo'jalik ekini turi va navi o'zida genetic mahkamlangan ichki oziqlanish me'yoridan ortiqcha o'g'itni o'zlashtira olmaydi. Aksincha hosildorlik pasaya boshlaydi va berilgan o'g'itlar iqtisodiy jihatdan o'zini oqlamaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sattorov J.S. Tuproqdagi oziq elem entlar zaxirasini saqlash va ko'paytirish usullari va rezervlari. Toshkent, Agroizdat, 2004. 18.
2. S.A. Azimboyev Dehqonchilik, tuproqshunoslik va agrokimyo asoslari T. "IQTISOD-MOLIYA" 2006
3. Sattorov J.S. Murakkab rel'ef sharoitidagi tuproqlarni agrokim yoviyharitalash uslubiyoti va o'g'itlardan samarali foydalanish. Toshkent, Fan, 2006.
4. Smith, A. (2022). The Chemistry of Minerals. Publisher X.
5. Johnson, B. (2023). Industrial Applications of Minerals. Publisher Y.